

Sun Tzu

Arta războiului

Traducere de Lucian Pricop și Ilie Barangă

Ediție îngrijită și studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Concepția grafică a colecției: Mădălina Pricop
Redactor: Ilie Barangă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TZU, SUN

Arta războiului / Sun Tzu ; trad. de Lucian Pricop și Ilie Barangă; studiu introductiv de Lucian Pricop; note de Lucian Pricop. – București : Cartex, 2019

ISBN 978-606-8893-26-6

I. Pricop, Lucian (trad.; pref.; note)

II. Barangă, Ilie (trad.)

355/359

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuprins

Războiul necesar (studiu introductiv de Lucian Pricop) / 7

Notă asupra ediției / 11

Notă biografică / 13

Arta războiului / 17

I. Aprecierea situației / 19

II. Conducerea războiului / 29

III. Strategia ofensivă / 35

IV. Dispuneri / 43

V. Energie / 48

VI. Puncte slabe și puncte tari / 55

VII. Manevra / 61

VIII. Cele nouă variabile / 71

IX. Marșuri / 76

X. Terenul / 84

XI. Cele nouă feluri de teren / 91

XII. Atacul prin foc / 103

XIII. Folosirea agenților secrete / 106

*Utilizarea multidisciplinară
a preceptelor lui Sun Tzu (referințe critice) / 113*

I APRECIEREA SITUAȚIEI¹

Sun Tzu a spus:

1. Războiul este o problemă de o importanță vitală pentru stat, o problemă de viață și de moarte, calea care duce sau spre supraviețuire, sau spre dispariție. E foarte important să fie studiat în profunzime.

Li Ch'üan: „Armele sunt instrumente de rău augur“. Războiul este o problemă serioasă; ne temem că oamenii s-ar putea angaja în războaie fără să reflecteze dacă acestea merită.

2. Judecați-l deci în funcție de cinci factori fundamentali și comparați celește elemente pe care le vom enumera mai departe. Veți putea astfel să evaluați datele esențiale.

3. Primul factor este influența morală; cel de-al doilea, condițiile atmosferice; al treilea, terenul; al patrulea, comandanțul și al cincilea, doctrina.²

Chang Yü: Ordinea enumerării de mai sus este foarte clară. Când se ridică trupe pentru a-i pedepsi pe cei vinovați, consiliul templului ține seama, întâi de toate, de bunăvoiețea survenitorilor și de încrederea popoarelor lor, apoi de anotimpul potrivit și, în cele din urmă, de dificultățile topografice. După o deliberare serioasă asupra celor trei puncte, un general

---

¹ Alte posibile traduceri sunt: „calcule“, „planuri“ sau „evaluări“. Primul punct despre care se vorbește este operația pe care noi o numim evaluare (sau apreciere) a situației. (S.G.)

² „Doctrină“ are aici sensul de „lege“ sau „metodă“. (n.t.)

este desemnat pentru a porni atacul.¹ Odată ce trupele au trecut frontierele, responsabilitatea legii și a comandamentului cade în sarcina generalului.

4. Prin influență morală, înțeleg ceea ce face ca poporul să se afle în armonie cu conducătorii lui, astfel încât să-i urmeze în viață și în moarte, fără să se teamă că-și pune existența în pericol.²

Chang Yü: Pentru ca oamenii să fie tratați cu bunătate, dreptate și echitate și să li se acorde încredere, armata va avea spirit de echipă și toți vor fi fericiți să-și servească comandanții. Cartea *Metamorfozelor* spune că: „Cu bucuria de a trece peste situațiile grele, poporul uită pericolul morții“.

5. Prin condiții meteorologice, înțeleg efectele forțelor naturii, ale frigului iernii și ale căldurii verii, precum și conducerea operațiunilor militare în funcție de anotimpuri.³

6. Prin teren, înțeleg distanțele, ușurința sau dificultatea de a le străbate, vastitatea sau îngustimea terenului și şansele de viață sau riscurile de moarte.

Mei Yao-ch'en: ...Atunci când conduci trupe, este primordial să cunoști dinainte caracteristicile terenului. În funcție de distanțe, se poate pune în aplicare un plan de acțiune indirectă sau directă. Cunoscând gradul mai mare sau mai mic de ușurință sau de dificultate cu care poate fi parcurs terenul, este posibil să evaluatezi dacă este mai avantajos să folosești infanteria sau cavaleria.

¹ Chang Yü folosește o expresie care literar înseamnă „a pedepsi pe vinovați“. Alte caractere au semnificații precise ca „a ataca pe furiș“, „a ataca pe neasteptate“, „a suprima pe rebeli“, „a supune“ etc. (S.G.)

² Variantă: „Influența morală și ceea ce face ca poporul să cadă de acord cu superiorii săi...“ Ts'ao Ts'ao spune că, pentru a conduce poporul pe calea (sau comportarea) dreaptă, trebuie să-l instruiști.“ (S.G.)

³ Caracterul *T'ien*, cerul, are în acest verset sensul de „condiții meteorologice“. (S.G.)

Știind unde se îngustează și unde se largeste terenul, se poate calcula mărimea efectivelor care trebuie angajate. Știind unde trebuie să se poarte luptă, ști în ce moment trebuie să-ți concentrezi sau să-ți împărți forțele.¹

7. Prin comandament, înțeleg calitățile de înțelepciune, de dreptate, de omenie, de curaj și de severitate ale generalului.

Li Ch'üan: Aceste cinci calități aparțin generalului. De aceea, în armată, este numit „Cel respectat“.

Tu Mu: ...În cazul în care comandanțul este înzestrat cu înțelepciune, el este în măsură să-și dea seama de schimbarea situației și să acționeze prompt. Dacă este drept, oamenii săi vor ști exact ce recompense și ce pedepse li se cuvin. Dacă este omenos, își iubește semenul, îi împărtășește sentimentele și-i apreciază munca și osteneala. Dacă este curajos, obține victorii alegând cu pricepere momentul potrivit. Dacă este sever, trupele lui sunt disciplinate, pentru că îl știu de frică și se tem de pedeapsă.

Shen Pao Hsu zice: Dacă un general nu este curajos, va fi incapabil să-și învingă ezitările și să facă planuri grandioase.

8. Prin doctrină, înțeleg organizarea, autoritatea, promovarea ofițerilor la rangul cuvenit, siguranța căilor de aprovizionare și grija pentru satisfacerea nevoilor esențiale ale armatei.

9. Nu există general care să nu fi auzit vorbindu-se despre aceste cinci puncte. Cei care le stăpânesc înving, cei care nu le stăpânesc sunt învinși.

10. Atunci când elaborați un plan de război, comparați următoarele elemente, apreciindu-le cu cea mai mare atenție.

¹ „Cunoscând terenul vieții și al morții...“ devine, aici: „Știind unde să se poarte luptă“. (S.G.)

Res I Dacă îmi spuneți cine e suveranul cu cea mai mare înrâurire morală, comandantul-șef cel mai competent, armata care are de partea sa avantajul condițiilor meteorologice și ale terenului și în sănul căreia regulamentele sunt cel mai riguros respectate și ordinele cel mai bine executate, îmi spuneți care sunt trupele cele mai puternice.¹

Chang Yü: Căruțe solide, cai rapizi, trupe curajoase, arme ascuțite – astfel încât aceste trupe să se bucure la sunetul tobei care dă semnalul de atac și să se înfurie când aud sunând retragerea. Cel care se află într-o astfel de situație este puternic.

12. Cine are ofițerii și oamenii cei mai bine pregătiți?

Tu Yu: ...Iată de ce Maestrul Wang spune: „Dacă ofițerii nu fac un antrenament sever, vor fi nesiguri și vor ezita pe câmpul de luptă; dacă generalii nu au o experiență temeinică, vor ceda când se vor afla în fața inamicului“.

13. Și cine acordă recompensele și pedepsele cu cel mai mare discernământ?

Tu Mu: Nu trebuie făcut exces nici într-un sens, nici în celălalt.

14. Voi fi capabil să prevăd de partea cui va fi victoria și de partea cui înfrângerea.

15. Dacă este folosit un general care a deprins strategia mea este sigur că va învinge. Păstrați-l! Dacă este folosit un general care refuză să-și însușească strategia voastră este sigur că va fi învins. Îndepărtați-l!

16. Înțând seama de avantajele prezentate de planurile voastre, generalul trebuie să creeze condițiile care să contribuie la realizarea lor. Prin condiții, înțeleg că el trebuie să acționeze cu promptitudine, potrivit cu ceea ce este avantajos și, astfel, să țină situația în echilibru.

¹ În acest verset și în celelalte două care urmează, sunt citate cele șapte elemente la care se referă versetul 2. (S.G.)

17. Întreaga artă a războiului se bazează pe înșelătorie.
18. De aceea, dacă ești capabil, simulează incapacitatea; dacă ești activ, simulează pasivitatea.
19. Dacă sunteți aproape, faceți să se credă că sunteți departe și, dacă sunteți departe, faceți să se credă că sunteți aproape.
20. Momiți inamicul pentru a-l prinde în capcană; simulați dezordinea și loviți-l.

Tu Mu: Generalul Li Mu din statul Chao lasă turme de vite cu paznicii lor; când cei din Hsiung Nu au înaintat puțin, el a simulat retragerea, lăsând în urma lui mai multe mii de oameni, ca și cum i-ar fi abandonat. Când hanul a aflat acest lucru, încântat, a înaintat în fruntea unui detașament puternic. Li Mu și-a aşezat grosul trupelor sale în formăție de luptă pe aripile dreaptă și stângă, a declanșat un atac neașteptat, i-a zdorbit pe huni și a ucis mai bine de o sută de mii de cavaleriști.¹

21. Când inamicul se concentrează, pregătiți-vă să luptați împotriva lui; când este puternic, evitați-l.
22. Enervați-l și derutați-l pe general.

Li Chu'an: Dacă generalul este coleric, autoritatea sa poate fi ușor subrezită. Are un caracter instabil.

Chang Yü: Dacă generalul armatei inamice este încăpățanat și se înfurie ușor, insultă-l și enervează-l, aşa încât să devină furios, să nu mai vadă clar și să te atace necugetat, fără să aibă vreun plan.

23. Faceți-l să credă că îi sunteți inferiori și încurajați-i înfumurarea.

¹ Membrii tribului Hsiung Nu erau nomazi care i-au deranjat pe chinezi vreme de câteva secole. Marele Zid a fost construit pentru a proteja China împotriva incursiunilor lor. (S.G.)

Tu Mu: Spre sfârșitul dinastiei Ch'in, Mo Tun, din tribul Hsiung Nu, s-a instalat la putere pentru prima dată. Membrii tribului Hu din răsărit erau puternici și au trimis soli pentru a negocia. Aceștia au spus: „Vrem să cumpărăm calul de o mie de li al lui T'ou Ma“. Mo Tun și-a consultat consilierii, care au izbucnit în același timp: „Calul de o mie de li!? Lucrul cel mai prețios din țară! Nu li-l da!“. Mo Tun a răspuns: „De ce să refuzi să dai un cal unui vecin?“ Și a trimis calul.¹

Puțin după aceea, cei din tribul Hu din răsărit au trimis soli, care au spus: „Vrem pe una dintre prințesele hanului“. Mo Tun a cerut părerea consilierilor săi. Toți au strigat furioși: „Hu din răsărit sunt cinici! Acum au ajuns să ne ceară o prințesă! Vă implorăm să-i atacați!“ Mo Tun a zis: „Cum am putea refuza să dăm o femeie unui vecin?“ Și le-a dat femeia. După ceva timp, cei din tribul Hu din răsărit au revenit și au spus: „Aveți o mie de li de pământ nefolosit pe care îl vrem noi“. Mo Tun și-a consultat consilierii. Unii au spus că ar fi rezonabil să se cedeze pământul, alții că nu. Mo Tun s-a mâniat și a zis: „Pământul este temelia statului. Cum am putea să-l dăm?“ Toți cei care îl sfătuiseră să cedeze pământul au fost decapitați.

Mo Tun a sărit atunci în șa, a ordonat să fie decapitați cei ce vor rămâne în urmă și a declanșat un atac prin surprindere contra tribului Hu din răsărit. Aceștia din urmă, care îl disprețuiau, nu făcuseră vreo pregătire. Când i-a atacat, i-a nimicit. La sud, a anexat Lou Fan și a invadat Yen. A reintrat în posesia pământurilor strămoșești ale tribului Hsiung Nu,

¹ Mo Tun sau T'ou Ma, sau T'ouman, a fost primul conducător care a reușit unificarea tribului Hsiung Nu. Calul de o mie de li era un simbol, fiind capabil să parcurgă o mie de li (aproximativ trei sute de mile) fără furaje și apă. (S.G.)

cucerite anterior de către generalul Meng T'ien, din statul Ch'in.¹

Ch'en Hao: Dăruiuți inamicului băieți tineri și femei pentru a-i sucii capul, precum și jad și mătase pentru a-i atâța ambicioile.

24. Atacați-l în permanentă, hărțuiți-l.

Li Ch'üan: Atunci când inamicul este în repaus, obosește-l.

Tu Mu: ...Spre sfârșitul celei de-a doua dinastii Han, după ce Ts'ao îl învinse pe Liu Pei, acesta a mers la Uyan Shao, care a înaintat cu trupele sale spre Ts'ao Ts'ao Ts'ao. T'ien Fang, unul dintre ofițerii de stat major ai lui Yuan Shao, a spus: „Ts'ao Ts'ao este expert în arta de a conduce trupele. Nu poate fi atacat cu ușurință. Cel mai bine ar fi să tărgănam lucrurile și să-l ținem la distanță. Cât despre dumneavoastră, generale, trebuie să construți fortificații de-a lungul munților și fluviilor și să ocupați cele patru prefecturi. În exterior, încheiați alianțe cu conducători puternici; în interior duceți o politică agro-militară.² Apoi, alegeți din trupele de elită și faceți unități speciale. Reperați punctele unde inamicul poate fi luat prin surprindere, efectuați incursiuni repetitive și destabilizați țara la sud de fluviu. Când el va veni în ajutorul flancului drept, atacați flancul stâng; când va veni în ajutorul flancului stâng, atacați flancul drept; faceți-l să-și piardă suful, silindu-l să alerge fără încetare în toate părțile. Dacă nu veți urma această strategie victorioasă și vă veți hotărî în schimb să riscați totul într-o

¹ Meng T'ien i-a supus pe nomazii de la frontieră sub dinastia Ch'in și a început construirea Marelui Zid. Este considerat cel ce a inventat pensula pentru caligrafie. (S.G.)

² Aluzie la coloniile militare agricole situate în regiuni retrase, unde erau instalări soldaților și familiile lor. O parte din timp era destinată culturilor, restul exercițiului, antrenamentului și, dacă era cazul, luptei. (S.G.)

singură înfruntare, va fi prea târziu ca să mai regretați.“
Yua Shao nu a urmat acest sfat și a fost înfrânt.¹

25. Dacă este unit, dezbinați-l.

Chang Yu: Întărâtați pe suveran împotriva miniștrilor săi; îndepărtați-l de aliați. Faceți-i să se bănuiască reciproc, în aşa fel încât între ei să domnească neînțelegerea. Atunci, veți putea complota împotriva lor.

26. Atacați-l unde nu este pregătit; acționați când nu se așteaptă.

Ho Yen-hsi: Li Ching, din dinastia T'ang, a propus zece planuri de acțiune împotriva lui Hsiao Hsieh, iar întreaga responsabilitate de a comanda armatele i-a fost încredințată. În cursul celei de-a opta luni, și-a adunat forțele la K'uei Chou.² Cum era anotimpul inundațiilor de toamnă, Yang Tse se revărsase, făcând periculoase drumurile care treceau prin cele trei trecători. Hsiao Hsieh era sigur că Li Ching nu l-ar fi atacat. În consecință, nu a făcut vreun fel de pregătire. În luna a noua, Li Ching a preluat conducerea trupelor și li s-a adresat astfel: „Important în război este, întâi de toate, să fii iute ca fulgerul; nu ne putem permite să pierdem o ocazie. În prezent, forțele noastre se găsesc concentrate iar Hsiao Hsieh nu știe încă aceasta. Profitând că fluviul este în creștere, vom țășni pe neașteptate sub zidurile capitalei. Cum se spune, după ce tună, degeaba îți astupi urechile. Chiar dacă ne va descoperi, nu va fi capabil să creeze degrabă un plan pentru a ne opri și, cu siguranță, vom putea pune mâna pe el.“

¹ În timpul perioadei numită Trei Regate, locitorii Wei din nord și din est, cei Shu la sud-vest și cei Wu din valea Yang Tse și-au disputat supremația. (S.G.)

² K'uei Chou se găsește în Ssu Ch'uan. (S.G.)

El a înaintat până la I Ling. Hsiao Hsieh a început să se teamă și a cerut întăriri în sudul fluviului, dar acestea n-au putut veni la timp. Li Ching și-a stabilit sediul în fața orașului și Hsieh s-a predat.

„Atacați acolo unde adversarul nu se așteaptă“ înseamnă să acționezi în același fel în care, spre sfârșitul ei, dinastia Wei i-a trimis pe generalii Chung Hui și Teng Ai să atace Shu¹... Iarna, în cursul lunii a zecea, Ai a plecat de la Ying P'ing și a parcurs o regiune nelocuită, întinsă pe mai mult de şapte sute de li, străbătând drumurile de-a lungul munților și construind poduri suspendate. Munții erau înalți, văile adânci și această însărcinare foarte dificilă și periculoasă. Astfel, armata, rămânând fără hrană, era pe punctul de a pieri. Teng Ai s-a înfășurat în covoare de pâslă și s-a rostogolit pe pantele abrupte; generalii și ofițerii s-au cățărat pe ramurile copacilor. Escaladând prăpăstiile în rânduri strânse, ca bancurile de pești, armata a avansat.

Teng Ai s-a arătat mai întâi la Chiang Yu în Shu și Ma Mou, generalul însărcinat să apere acest oraș, s-a predat. Teng Ai a cerut să fie decapitat Chu Ko Chan, care rezistase la Mien Chnou și înainta spre Ch'eng Tu. Liu Shan, regele din Shu, s-a predat.

27. Acestea sunt, pentru strateg, cheile victoriei. Nu este posibil să prevedeți totul dinainte.

Mei Yao-ch'en: Când vă găsiți față în față cu inamicul, adaptați-vă la schimbările de situație și găsiți metode prin care să ieșiți din situațiile dificile. Cum ar fi posibil să prevezi acestea dinainte?

28. Dacă estimările făcute la templu înainte de începerea ostilităților lasă să se întrevadă o victorie înseamnă că și calculele

¹ Această campanie a fost condusă în jurul anului 255 d.Hr. (S.G.)